

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „ALEXANDRU PHILIPPIDE”, IAȘI
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ „IORGU IORDAN – ALEXANDRU ROSETTI”, BUCUREȘTI
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUȘCARIU”, CLUJ-NAPOCA

**LEXICOGRAFIA ACADEMICĂ ROMÂNEASCĂ.
PROVOCĂRILE INFORMATIZĂRII
AcadLexi 2025**

Volumul cuprinde lucrări prezentate la ediția a XIV-a a Colocviului cu participare internațională „Lexicografia academică românească. Provocările informatizării”. AcadLexi 2025 (<https://philippide.ro/acadlexi.html>).

Coordonatori de volum: Elena Isabelle Tamba, Mariana Nastasia

Editori:

Alexandru Anghelina
Iulia Barbu-Comaromi
Călina Ciocoiu
Alexandra Ilie
Mircea Minică
Andreea-Nora Pușcaș

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. Ana-Maria Minuț
CS I dr. Gabriela Haja

Coperta: Lucian Săcrieru-Dragomir

ISSN: 3008-6159

ISSN-L: 3008-6159

DOI: https://doi.org/10.52257/30086159_2025

© 2025 Editorii volumului. Toate drepturile rezervate.

Universitatea Babeș-Bolyai

Presa Universitară Clujeană

Str. Hasdeu nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România

Tel./fax: (+40)-264-597.401

E-mail: editura@ubbcluj.ro

<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „ALEXANDRU PHILIPPIDE”, IAȘI
INSTITUTUL DE LINGVICĂ „IORGU IORDAN – ALEXANDRU ROSETTI”, BUCUREȘTI
INSTITUTUL DE LINGVICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUȘCARIU”, CLUJ-NAPOCA

ACTELE COLOCVIULUI INTERNAȚIONAL „LEXICOGRAFIA ACADEMICĂ ROMÂNEASCĂ. PROVOCĂRILE INFORMATIZĂRII” AcadLexi 2025

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2025

**OBIECTIVE ȘI ETAPE ÎN REALIZAREA SUBPROGRAMULUI
INSTITUȚIONAL: 1. DESCRIEREA LEXICOGRAFICĂ A
VOCABULARULUI LIMBII ROMÂNE DUPĂ CONȚINUT
(OMUL CA FIINȚĂ SOCIALĂ); 2. DICȚIONAR EXPLICATIV AL
LIMBII ROMÂNE ACTUALE (DELRA) ÎN PATRU VOL.,
EDIȚIA A II-A, REVĂZUTĂ ȘI ADĂUGITĂ**

ANA VULPE, LIVIA CARUNTU-CARAMAN*

În 2024, în cadrul Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al Universității de Stat din Moldova, a fost lansat subprogramul *Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică* pentru următorii 4 ani. Subtema de cercetare a Sectorului de lexicologie și lexicografie (4 cercetători) cuprinde două aspecte: 1. Descrierea lexicografică a vocabularului limbii române după conținut (*Omul ca ființă socială*); 2. *Dicționar explicativ al limbii române actuale (cu sinonime, antonime, omonime și paronime)* în 4 volume (DELRA), ediția a II-a, revăzută și adăugită.

Astfel, obiectivele de bază ale cercetării se organizează pe două dimensiuni: a) sistematizarea, clasificarea și prezentarea lexicului pe câmpuri lexico-semantică, tematice (domeniul *Omul ca ființă socială*); b) identificarea, analiza, sub aspect lexicologic și lexicografic, a inovațiilor lexicale în vederea aducerii la zi a inventarului de cuvinte din DELRA, precum și revizuirea acestuia din perspectiva racordării la modificările din DOOM³.

Prima componentă a subtemei de cercetare: Descrierea lexicografică a vocabularului limbii române după conținut (domeniul *Omul ca ființă socială*).

Mai întâi vom insista asupra câtorva repere de ordin teoretic.

După cum se știe, factorul de bază în formarea vocabularului unei limbi îl constituie raporturile din însăși realitatea înconjurătoare reflectate în sistemul limbii. Prin urmare, problema sistematizării și prezentării lexicului în baza factorilor extralingvistici denotă o actualitate deosebită, mai ales în contextul dezvoltării unor direcții contemporane ale științei

* Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al Universității de Stat din Moldova, str. Academiei 3/2, Chișinău, Republica Moldova.

lingvistice, și anume funcțional-semantică, comunicativă, didactică, în care se unesc, într-un tot, realitatea, limba și omul.

Prin descrierea sistemului lexical, în general înțelegem sistematizarea lexicului în baza diferitor raporturi lingvistice și extralingvistice ale unității lui de bază – cuvântul – în cadrul sistemelor limbii și vorbirii, care condiționează șirurile de cuvinte, grupurile lexicale, microsistemele.

Se știe că orice act comunicativ se realizează neapărat în cadrul unei anumite teme, situații etc. Prezentarea vocabularului limbii după conținut, conform câmpurilor lexico-semantică și, prin urmare, după domeniile de folosire, permite utilizarea eficientă a acestuia în actul de comunicare, găsirea rapidă a celui mai potrivit cuvânt într-o situație comunicațională anume. Or, într-un dicționar general al limbii în care cuvintele sunt înregistrate în ordinea alfabetică, este mai dificil a găsi prompt unitățile lexicale ce constituie o idee, o temă etc., pentru a putea selecta și utiliza cuvântul cel mai potrivit într-o situație anumită de comunicare (Vulpe 2020: 8).

Așa cum menționa încă Humboldt, limba este un fel de punte între om și univers, ea este o viziune a lumii, un *Weltbild*, exprimat într-un sistem de coordonate. De unde concluzia formulată de unii savanți că un dicționar nu trebuie să fie un repertoriu de cuvinte izolate și că una din sarcinile sale esențiale ar trebui să fie determinarea raporturilor ce se instituie între lucruri, raporturi pe care clasificarea alfabetică folosită încă din perioada Renașterii nu le poate exprima realmente (Matoré 1968: 143).

Dicționarele consultate aranjează, de obicei, cuvintele în ordine alfabetică și majoritatea consumatorilor consideră, probabil, că această clasificare este singura posibilă. Lingviștii și lexicografii care se pronunță împotriva ordinii alfabetice de prezentare a cuvintelor în dicționare consideră metoda dată ca fiind pur mecanică, având drept rezultat izolarea unui cuvânt de celelalte cuvinte din aceeași familie, cu care alcătuiesc un tot în sistemul limbii (Bahnaru 2008: 99).

Și în acest context, amintim afirmația Angelei Bidu-Vrănceanu:

Izolarea fragmentului reprezentat într-un câmp lexico-semantic se face respectând mai multe criterii, care dau prioritate factorului semantic, determinat extralingvistic în funcție de o anumită limbă (Bidu-Vrănceanu, Forăscu 2005: 147).

În aceeași ordine de idei, Marin Bucă precizează că:

Mintea omenească a fost frământată de căutarea altor criterii de ordonare a unităților lexicale (în afară de cel alfabetic – n.n.) ale limbii, fapt ce a dus la elaborarea așa-ziselor dicționare ideografice (Bucă 2000: 5).

Dicționarele ideografice sunt dicționare lingvistice în care sistemul lexical al limbii este prezentat în grupuri sistematizate de cuvinte, apropiate, într-o anumită măsură, din punct de vedere semantic. Prin urmare, dicționarele ideografice reflectă conținutul semantic al elementelor lexicale, dar în realizarea acestei sarcini nu se pornește de la cuvânt în parte, ci

de la noțiunea exprimată de acest cuvânt. Scopul primordial al acestui tip de dicționare constă în a descrie totalitatea cuvintelor unite în baza unei noțiuni.

Istoria elaborării dicționarilor ideografice își are începutul în negura vremii. În zorii civilizației, când oamenii așterneau gândurile pe tăblițe de piatră sau de lut, pe hârtie cu ajutorul ideogramelor, al simbolurilor, o lucrare asemănătoare cu un dicționar era, probabil, aceea în care cuvintele erau aranjate în grupuri tematice. Pe atunci, lexicograful pur și simplu nu putea dispune de alte criterii de clasificare a cuvintelor, decât de raporturile existente în însăși realitatea.

În prezent, tipologia acestor dicționare este diversă, având în vedere principiile metodice de clasificare a noțiunilor, precum și ordinea de amplasare a acestora, conturându-se, de fapt, trei tipuri principale: ideografice de tip tezaur, analogice și tematice de uz didactic. Dacă într-un dicționar-tezaur este posibil a se cuprinde lexicul unei limbi în mai toată complexitatea lui și, în felul acesta, a reflecta în ansamblu și obiectiv tabloul lingvistic al lumii, atunci în cel tematic sunt selectate și prezentate doar anumite teme, importante sub aspect didactic (Vulpe 2020: 9).

Pe lângă cerințele de bază inerente unei lucrări lexicografice, dicționarul tematic/didactic ar avea și unele mai speciale, printre care: 1) omogenitatea componenței lexicale; 2) complexitatea materialului lexical (vocabularul inclus trebuie să reflecte cât mai mult posibil totalitatea unei clase de obiecte); 3) o descriere (aproape) identică (obiectele supuse descrierii lexicografice trebuie să fie prezentate semantic în aceeași măsură, egal); 4) rapiditatea și ușurința în a găsi unitatea lexicală necesară și, respectiv, informația necesară (Denisov 1993: 210–211).

Spre mijlocul secolului al XIX-lea, în mai multe limbi europene apar diferite dicționare tematice, orientate spre didactică, spre acei care învață o limbă. Autorii acestora nu-și puneau scopul de a prezenta toate grupurile semantice existente într-o limbă, ci își puneau sarcina de a evidenția și reflecta doar un anumit număr de teme, cu întreaga lor listă de cuvinte, importante din punctul lor de vedere.

Deși există deja o anumită tradiție, cel puțin în lexicografia europeană, totuși în procesul de elaborare a unor astfel de lucrări lexicografice apar încă destule probleme, mai ales de ordin practic. Dintre acestea, cea mai dificilă este elaborarea și argumentarea schemei de clasificare a cuvintelor, determinarea temelor de bază, a microtemelor, a sub(sub)temelor. E vorba de „elaborarea unei scheme de clasificare a vocabularului, care să corespundă spiritului limbii și nu unor criterii concepute aprioric și apoi impuse lexicului” (Evseev 1978: 226). Important e ca în descrierea lexicografică a elementelor lexicale să se respecte principiul ierarhiei și cel al succesivității logice și ca acestea să nu se dubleze, să nu se repete.

Organizând materialul lexical într-un cadru situativ-tematic limitat al sistemului limbii, dicționarul tematic contribuie, într-o anumită măsură, la realizarea interacțiunii dintre principiul sistemic și cel comunicativ în descrierea lexicului limbii. Astfel, dicționarul are și o vădită orientare funcțională.

Insistând asupra importanței unui atare mod de prezentare a cuvintelor într-un dicționar, amintim o afirmație a M. Avram, care susținea, pe bună dreptate, că în felul acesta este evidentă viața reală a cuvintelor, ele fiind sistematizate pe domeniile lor de folosire și, implicit, pe domeniile de interes ale diverșilor cititori. (...) În capitole și subcapitole se găsesc liste ordonate alfabetic de cuvinte care aparțin domeniilor și subdomeniilor respective (...) E vorba de o suită de minidicționare tematice (cf. Avram 2001: 5).

Interesul sporit privind descrierea organizării tematice a lexicului apare și din perspectiva aspectului didactic. Regulile de utilizare a lexicului, după cum se știe, sunt condiționate de mai mulți factori, printre care cel semantic (ce sens exprimă cuvântul) și cel comunicativ (în ce sferă a comunicării, situație de vorbire, context tematic etc. este cazul a folosi un cuvânt sau altul). Prin urmare, selectarea cuvintelor în vorbire este determinată de factori semantici și tematici. Anume din acest motiv, descrierea vocabularului în baza acestor principii este considerată actuală.

Principiul tematic de studiere și prezentare a vocabularului are un rol deosebit și în activitatea de traducere. Odată cu creșterea rolului traducerii și al tehnologiilor informaționale în viața societății contemporane crește și rolul aspectelor lexicografice ale traducerii, prin care se înțelege, întâi și întâi, asigurarea traducătorului cu informația de ordin lexicografic necesară. Lexicografia traducerii se cristalizează chiar ca o știință nouă sau, cel puțin, ca o ramură nouă a științei lingvistice. Se știe că procesul traducerii constituie un proces creativ, un proces analitico-integrativ complex, în care sunt solicitate, antrenate toate resursele creatoare ale traducătorului. Traducătorul efectuează un adevărat travaliu: trebuie să se orienteze în conținutul textului, să analizeze critic, să utilizeze variate tehnici în traducere, să autoverifice rezultatul, confruntând traducerea cu originalul (ne referim în cazul dat la traducerea în scris). Și în toate aceste etape recurge la diferite dicționare. Activitatea unui traducător profesionist astăzi, poate ca nicicând, este inimaginabilă fără dicționare de diferite tipuri și, în special, fără dicționare tematice. Se știe că în memoria de lungă durată a traducătorului se stochează puține echivalente pentru unitățile limbii-sursă. Acestea, de obicei, se creează în cadrul unei anumite teme, situații tematice.

După ce am prezentat importanța dicționarelor tematice, dar și dificultățile ce apar în procesul de elaborare a unor atare lucrări, menționăm că în 2020 membrii Sectorului de lexicologie și lexicografie au publicat un *Dicționar explicativ tematic* (rodul unei activități de cercetare de asemenea în cadrul unui proiect instituțional) ce a cuprins doar domeniile *Universul, Natura și Omul (ca ființă fizică)*. Iar din 2024, în cadrul subprogramului amintit mai sus, avem sarcina să continuăm această cercetare, să identificăm, să sistematizăm, să clasificăm în teme, sub(sub)teme și să descriem lexicul referitor la *Om ca ființă socială*. La această etapă, esența, dar și impedimentul major, desigur, constă în realizarea unei scheme de clasificare optime, care să rezoneze cu sarcinile, principiile, dar și cu posibilitățile noastre. Până în momentul de față am avut o etapă de documentare teoretică, de căutări a unor lucrări similare.

S-au făcut mai multe încercări de clasificare a temelor de bază. Fiecare temă a fost împărțită în subteme, în microteme, care, la rândul lor, urmează să fie completate cu seriile respective de cuvinte. Important este să se respecte principiul ierarhiei și cel al succesivității logice. Spre exemplu, tema *Statul ca fenomen social, politic și juridic* ar cuprinde subtemele: puterea de stat (legislativă, executivă, judecătorească), forme de guvernământ, regimuri politice, organele centrale de stat, unități administrativ-teritoriale etc., care, la rândul lor, se vor mai distribui în microteme, ulterior fiind completate cu elementele lexicale corespunzătoare noțiunii date. Urmează să începem concret lucrul, căci așa lucrurile se aranjează mai bine.

Cert este că, drept rezultat final, (având în vedere și lexicul sistematizat și prezentat în vol. I), sperăm să constituim un tablou cât mai general al vocabularului de bază al limbii române, distribuit pe domenii, sub(sub)domenii, câmpuri tematice, contribuind, în felul acesta, la dezvoltarea teoriei și practicii descrierii lexicografice tematice a lexicului românesc.

Menționăm, printre altele, că în limba română, prima încercare de elaborare a unui dicționar ideografic, intitulat *Dicționar analogic*, a fost întreprinsă de Ștefan Florescu, care a publicat în anul 1938 un mic dicționar analogic al limbii române ce cuprinde 373 de grupuri de cuvinte, având drept cap de serie cuvinte care, după părerea autorului, exprimă cele mai importante „abstracțiuni, idei morale, sentimente, noțiuni mai fecunde, mai generatoare de cuvinte distincte, lăsând la o parte pe cele prea elementare sau cu o genealogie prea redusă” (Bucă, Evseev 1976: 5). Acest dicționar a devenit astăzi o raritate bibliografică. Deși nu are o concepție științifică riguroasă privind modul de întocmire și structurare a grupurilor, rămâne totuși o lucrare de pionierat care deschidea o nouă direcție în lexicografia românească rămasă, din păcate, nevalorificată (Evseev, Șerban 1976: 226). Mai târziu, a ieșit de sub tipar un nou dicționar de acest tip, *Dicționar analogic și de sinonime al limbii române*, autori M. Bucă, I. Evseev, Fr. Kiraly, D. Crașoveanu, iar în 2000 Marin Bucă publică *Dicționar tematic al limbii române. Omul* (București, Editura Vox, 2000, 351 p.).

Cel de-al doilea aspect al subtemei de cercetare constă în revizuirea și completarea *Dicționarului explicativ al limbii române actuale* (DELRA) în patru volume, editat în 2022 cu sprijinul financiar al Departamentului pentru Relația cu Republica Moldova (DRRM). În primul rând, articolele lexicografice vor fi racordate la modificările efectuate în DOOM³ (la nivel de intrări, de formă etc.), va fi revizuit pe-alocuri materialul ilustrativ, structura semantică, vor fi eliminate inconsecvențele, fisurile ce s-au strecurat în prima ediție, scăpările la nivel de cuvinte-intrări ș.a. Este vorba și de anumite scăpări ale mai multor autori de dicționare și aici ne referim la unele cuvinte intrate mai demult în uz, nu de azi, de ieri și nici de un an, dar pe care, din păcate, nici alte dicționare explicative nu le atestă încă. Exemple:

a acreditá, acreditéz, vb. tranz. [< fr. **accréditer**] (*instituții de cercetare, de învățământ, programe etc.*) A supune unei proceduri de evaluare oficială în conformitate cu o serie de criterii și indici standard. **Au fost acreditate** mai multe programe de formare continuă

destinate personalului didactic din învățământul preșcolar. Lista instituțiilor de învățământ acreditate (<https://mecc.gov.md/ro/content/institutiile-de-invatamint-acreditate>).

acreditație, acreditări *subst. f.* [După fr., engl. **accreditation**] Procedură de evaluare oficială a activității unei instituții, a unor programe de activitate (în cercetare, în învățământ, medicină etc.) în conformitate cu o serie de criterii și indici standard. *MOLDAC este organism național unic de acreditare și are drept scop implementarea politicii de stat în domeniul acreditării și evaluării conformității*, (<https://mei.gov.md/ro/content/moldac>); *O instituție de învățământ superior autorizată să funcționeze provizoriu, conform procedurilor legale în vigoare, devine parte a sistemului național de învățământ superior numai după acreditare* (<https://www.edu.ro/asigurarea-calitat%C4%83%C8%9Bii>).

disemină, diseminéz, vb. tranz. [După fr. **disseminer**] (*informații, rezultate, succese etc.*) A face cunoscut unui public mai larg. *Pentru a disemina rezultatele în mod eficient, trebuie să fie elaborat un proces adecvat de la începutul proiectului* (<https://prezi.com/7qi5hzgjsvfx/metode-tehnici-si-instrumente-deor-diseminare-si-exploatare-rezultate/>).

diseminare, diseminări *subst. f.* [După fr. **dissemination**; engl. **disseminate**] Răspândire într-un cerc mai larg a informației privind rezultatele, succesele unei activități. *Diseminarea informației statistice este realizată de către oficiul central al BNS, prin intermediul direcțiilor/secțiilor de statistică ale BNS* (https://statistica.gov.md/public/files/despre/legi_hotariri/Principii_de_diseminare_a_informatiei_statistice.pe_site.pdf).

Inventarul dicționarului va fi actualizat, completat și din perspectiva unor inovații lexicale ultrarecente, a înnoirilor la zi, dat fiind faptul că vocabularul limbii este foarte flexibil, dinamic, fiind receptiv la tot ce e nou. În acest sens, vom confrunța, întâi și întâi, DOOM³, dar și alte lucrări lexicografice, apărute după 2020, inclusiv *Inventar de cuvinte și sensuri atestate în mediul online*, vol. I și II (București 2020, 2022), *Dicționar de englezisme recente* (Chișinău, 2023), *Mic inventar de inovații lexicale (neînregistrate în dicționarele explicative ale limbii române)* (Chișinău, 2024). Iată, spre exemplu, câteva dintre inovațiile lexicale incluse în acest *Mic inventar*, reiterăm, neînregistrate în alte surse lexicografice, dar care au o circulație largă, cel puțin în spațiul basarabean:

bolárd, bolárzi, *subst. m.* [*< fr. bolard.*] Element de construcție de diferite forme (din piatră, granit, beton) care separă o zonă pietonală de un carosabil, nepermițând șoferilor să parcheze în aceste zone. *Vești bune pentru locuitorii și oaspeții capitalei – în centrul Chișinăului s-a început instalarea bolarzilor de-a lungul bulevardului central!* (<https://atudos.me/tag/strada/>).

În dicționare este atestat doar cu sensul „stâlp scurt de metal sau de beton, cu cap în formă de ciupercă, montat pe chei pentru legarea parâmelor navelor acostate”. Or, în cazul de mai sus constatăm o extindere de sens.

bahilă, bahile *subst. f.* [*< rus. bahilf.*] *mai ales la pl.* Un fel de șosete de protecție, din polietilenă, care se încălță peste încălțăminte la intrarea într-un spațiu steril; botoșei de

protecție. *O bandă elastică dintr-o bucată fixează în mod sigur **bahilele** pe încălțăminte, fără a strânge picioarele sau încălțăminte* (<https://soling.md/ro/haine/de-unic-folosin/bahili.html>).

antirecórd, antirecórduri *subst. n.* [**< anti- + record**; după rus. **antirecord**] Cel mai de jos indice, cel mai rău rezultat în cadrul unei activități, al unui proces; record negativ. *Republica Moldova a înregistrat astăzi un nou antirecord la numărul de cazuri de infectare cu noul coronavirus.* (<https://sputnik.md/society/Moldova.html>). *Poliția a raportat un nou antirecord înregistrat în cele două zile, 57 persoane fiind depistate în stare de ebrietate la volan* (<https://piataauto.md/>).

acrodánce *subst. n.* [Scris și: **acro dance**; pr.: **acrodens**; **< acro- + dance**] Stil de dans care combină tehnica de dans clasic cu gimnastica și elemente acrobatice de precizie; dans acrobatic. *Cursul nostru de **Acro Dance** reprezintă o oportunitate captivantă de a explora și învăța această formă unică de dans...* (<https://degimnastica.ro/acro-dance/>).

acoperire, acoperiri *subst. f.* [După fr. **couverture**] *telecom.* Rază de acțiune a unei rețele de telecomunicații (celulare). ♦ **arie (zonă) de acoperire** porțiune de teren, zonă cuprinsă și deservită de o rețea de telecomunicații celulare sau în care recepția emisiilor prin satelit este corespunzătoare. *În ceea ce privește serviciile fixe, pe site-ul Vodafone.ro nu există momentan o secțiune pentru a putea verifica **acoperirea**.* (<https://www.media-max.ro/informatii-acoperire-servicii-fixe-si-mobile-vodafone/>).

culoáre, culóri *subst. f.* [Din **culoare**; după fr. **couleur**] *fig.* Strălucire, scipire a unui lucru, a unui eveniment, situații etc. *Ei sunt echipa care vor aduce zâmbete și vor da culoare evenimentului tău, oriunde ai fi* (<https://zugo.md/lifestyle/foto-vor-aduce-zambete-si-culoare-evenimentului-tau-cine-este-mimiada-echipa-cu-experienta-in-entertainment-in-r-moldova-si-romania/205880/lifestyle>).

televóting *subst. n.* [**< engl. televoting**] Sistem de vot ce se desfășoară în etape, fiecare etapă fiind corespunzătoare unei perioade de timp, care permite telespectatorilor participanți la un eveniment posibilitatea să-și susțină și să-și voteze concurentul favorit, prin efectuarea unui apel la un anumit număr de telefon. *Televotingul se desfășoară în intervalele de timp comunicate în cadrul transmiterii live a edițiilor Emisiunii* (https://assets.protv.ro/assets/regulamente/Regulament_Televoting_RGT_2019.pdf).

Unele sunt în DOOM³, dar, evident, fără definiții. De exemplu:

bullying *subst. n.* [Pr.: **búling**; **< engl. bullying**] Acțiune fizică sau verbală (agresivă), săvârșită repetat de un individ sau de un grup de indivizi asupra cuiva, implicând un dezechilibru de putere, cu intenția de a atinge demnitatea ori de a crea o atmosferă de intimidare, umilitoare, ofensatoare; violență psihologică. *Un studiu comprehensiv al organizației „Salvați Copiii” cu privire la fenomenul de **bullying** în școlile românești relevă faptul că 1 din 4 copii este umilit în mod repetat în fața colegilor* (<https://www.oradesibiu.ro/2018/02/27/campanie-anti-bullying-in-scolile-din-sibiu-cum-vor-autoritatile-sa-opreasca-fenomenul/>).

criptomonédă, criptomonéde *subst. f.* [**< cripto- + monedă**] Tip de monedă digitală, virtuală, nebanară, folosită ca mijloc de plată; criptomonedă. *Denumirea de **criptomonedă** indică faptul că acest mijloc de plată utilizează criptografia și este descentralizat pentru a*

Obiective și etape în realizarea subprogramului instituțional...

controla tranzacțiile și preveni dubla cheltuială, o problemă curentă pentru valutele digitale (https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/88-91_42.pdf) (**cript-** „ascuns, secret”).

repórteriță, repórterițe *subst. f.* [< **reporter** + suf. **-iță**] Femeie care culege și transmite de pe teren știri și informații; autoare de reportaje; reporteră. *Azi, prezentând știrea despre expoziția de artă japoneză, repórterița PRO TV ne spune că aceasta a fost vernisată la Muzeul de istorie* (<https://www.facebook.com/>).

róckeriță, rókerițe *subst. f.* [< **roker** + suf. **-iță**] Cântăreață de muzică rock. *În această perioadă Laura reușește să se impună ca prima rockeriță modernă a României, folosindu-se de talentul remarcabil, de personalitatea puternică și de frumusețea ei* (https://ro.wikipedia.org/wiki/Laura_Stoica).

a (se) portá, (mă) portéz *vb.* [< engl. **port**] *telecom. 1. tranz.* (un număr de telefon) A transfera de la de la o rețea de telefonie la alta. *Nu poți porta un număr mobil într-o rețea fixă și viceversa. 2. intrans. pronom.* (despre persoane) A trece de la o rețea de telefonie la alta, fără a schimba numărul de telefon. *Portează-te la Orange și ai 50 procente reducere la abonament.* (<https://www.facebook.com/reel/1073196660829391>).

webinár, webináre *subst. n.* [< engl. **web** + (**sem**)inar] Seminar interactiv realizat online de către profesioniști în diverse domenii, traineri, cu scopul de a-și prezenta lucrările, cercetările, produsele etc. *Webinarele educaționale sunt excelente pentru a ajuta participanții să dezvolte noi competențe și să își îmbunătățească cunoștințele într-un anumit domeniu* (<https://www.oamenisicompanii.ro/ce-este-un-webinar-tipuri-de-webinare-in-functie-de-obiective/>).

Concluzii

Orice dicționar tematic poate fi considerat un dicționar de tip integrat, fiind orientat spre conceperea sistematizată a cunoștințelor despre lume, spre însușirea lexicului tematic – denumiri ale obiectelor și fenomenelor din realitatea înconjurătoare în cadrul sferelor indicate – spre însușirea mijloacelor de funcționare a cuvintelor tematice la nivelul vorbirii.

Ori de câte ori se revine la conținutul unui dicționar, totdeauna se vede că este loc pentru mai bine, mai ales, în cazul unei lucrări lexicografice mari, de echipă, unde este greu, dacă nu chiar imposibil, de omogenizat în detalii materialul lexicografic. Or, dicționarul este o carte care niciodată nu poate fi terminată.

La final de subprogram instituțional, sperăm să venim în fața publicului interesat cu două lucrări lexicografice: 1) *Dicționar explicativ tematic. Omul ca ființă socială*; 2) *Dicționar explicativ al limbii române actuale (cu sinonime, antonime, omonime și paronime)* în 4 volume (DELRA), ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ambele lucrări urmează a fi digitalizate, fapt prin care se va contribui și la vizibilitatea limbii române în spațiul online.

Notă: Articol elaborat în cadrul subprogramului de cercetare 010301 „Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică”, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM.

BIBLIOGRAFIE

- Avram 2001 = Mioara Avram, *Cuvintele limbii române între corect și incorect*, Chișinău, Editura Cartier.
- Bahnaru 2008 = Vasile Bahnaru, *Elemente de lexicologie și lexicografie*, Chișinău, Editura Știința.
- Barbu *et al.* 2020 = Ana-Maria Barbu, Blanca Croitor, Anabella-Gloria Niculescu-Gorpin, Carmen-Ioana Radu, Monica Vasileanu, *Inventar de cuvinte și sensuri noi atestate în mediul online*, vol. 1, București, Editura Academiei Române.
- Barbu *et al.* 2022 = Ana-Maria Barbu (coord.), Irina Lupu, Ștefania Oprea, Dana-Luminița Teleoacă, *Inventar de cuvinte și sensuri noi atestate în mediul online*, vol. 2, București, Editura Academiei Române.
- Bidu-Vrânceanu, Forăscu 2005 = Angela Bidu-Vrânceanu, Narcisa Forăscu, *Limba română contemporană. Lexicul*, București, Editura Humanitas Educațional.
- Bucă 2000 = Marin Bucă, *Dicționar tematic al limbii române. Omul*, București, Editura Vox.
- Bucă, Evseev 1976 = Marin Bucă, Ivan Evseev, *Probleme de semasiologie*, Timișoara, Editura Facla.
- Caruntu-Caraman 2023 = Livia Caruntu-Caraman, *Dicționar de englezisme recente*, Chișinău, Editura TAICOM.
- Denisov 1993 = П.Н. Денисов, *Лексика русского языка и принципы её описания*, Moscova, 1993.
- DOOM³ = Academia Română, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a III-a revăzută și adăugită, coord.: Ioana Vintilă-Rădulescu, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2021.
- Evseev, Șerban 1978 = Ivan Evseev, Vasile Șerban, *Vocabularul românesc contemporan*, Timișoara, Editura Facla.
- Matoré 1968 = Georges Matoré, *Histoire des dictionnaires français*, Paris, Librairie Larousse.
- Vulpe *et al.* 2020 = Maria Onofraș, Tamara Pahomi, Valeriu Sclifos, Lidia Vrabie, Ana Vulpe (coord.), *Dicționar explicativ tematic. Universul. Natura. Omul*, Chișinău, Tipografia Reclama.
- Vulpe 2020 = Ana Vulpe, *Descrierea sistemului lexical din perspectiva actului de comunicare*, în „Philologia”, nr. V–VI, p. 7–13.
- Vulpe *et al.* 2022 = Vasile Bahnaru, Liliana Botnaru, Livia Căruntu-Caraman, Viorica Molea, Maria Onofraș, Tamara Pahomi, Valeriu Sclifos, Lidia Vrabie, Ana Vulpe (coord.), *Dicționar explicativ al limbii române actuale (cu sinonime, antonime, paronime și exemple)* = (DELRA), vol. I–IV, Chișinău, Editura Știința.
- Vulpe, Onofraș 2024 = Ana Vulpe, Maria Onofraș, *Mic inventar de inovații lexicale (neînregistrate în dicționarele explicative ale limbii române)*, Chișinău, Editura TAICOM.

OBJECTIVES AND STAGES IN THE IMPLEMENTATION OF THE INSTITUTIONAL SUBPROGRAM: 1. LEXICOGRAPHIC DESCRIPTION OF THE ROMANIAN LANGUAGE VOCABULARY ACCORDING TO CONTENT (HUMAN AS A SOCIAL BEING); 2. EXPLANATORY DICTIONARY OF THE CURRENT ROMANIAN LANGUAGE (DELRA) IN FOUR VOLUMES, 2ND ED., REVISED AND ADDED

ABSTRACT

In the current article, we briefly present the research theme of the Lexicology and Lexicography Sector of the “Bogdan Petriceicu-Hasdeu” Institute of Romanian Philology of Moldova State University for the period 2024–2027. The basic objectives of the research are organized in two dimensions: a) the systematization, classification and presentation of the lexicon in lexico-semantic and thematic fields (the domain *Human as a Social Being*); b) the identification, analysis, from a lexicological and lexicographic aspect, of lexical innovations in order to update the DELRA word inventory, as well as its revision from the perspective of DOOM³ changes.

Keywords: *thematic vocabulary, lexico-semantic classification, lexical innovations, lexicographic description, digitization.*

